

אוגוסט 2016

אל: מנהלי אגפים, מנהלי יחידות וצוות מנהלי במטה
פסיכולוגים מחוזיים ובכירים, מפקחים על היעוץ ויועצים בכירים
מנהלי שירותים פסיכולוגים חינוכיים
מדריכי שפ"י
יועצים ופסיכולוגים
צוות מנהלי במחוזות
גמלאי שפ"י

**"אולי אם השנה תהיה טובה/ נשכח דרכי מדון ואכזבה/ ויחד לצלילי השיר הבא/
נרקד כולנו/ אולי נשלח ברכה-אולי גלויה/ אולי בכלל נשיר הללויה/ נדמה שהשנה
הזו תלויה/ בעצם בנו." נעמי שמר**

לשפ"י כארגון חברתי יש תפקיד משמעותי בהצבת שאלות מאתגרות ו**בקידום שיח רגשי, חברתי וערכי** בסוגיות של חינוך, בסוגיות של למידה, בסוגיות של קידום סובלנות בין קבוצות שונות בחברה הישראלית - בהבנה שהכוח לשנות נמצא בכל אחד מאתנו.

סוגיית חיזוק ההון האנושי עולה על סדר היום של משרדי הממשלה השונים. שפ"י מוביל, מזה שנים, תפיסה שפיתוח ההון האנושי מהווה בסיס בעבודת היועצים והפסיכולוגים החינוכיים ומהווה את הגרעין בכל אחת מאבני הליבה **בתכנית האסטרטגית של שפ"י** אותה נמשיך לקדם וליישם גם בשנת הלימודים תשע"ז.

פיתוח ההון האנושי בשפ"י בא לידי ביטוי במספר מישורים:
בפיתוח המקצועי של היועצים והפסיכולוגים החינוכיים, בחיבור בין פיתוח מקצועי לפיתוח אישי, באיתור המרחבים השונים בהם ניתן לפתח ולעקוב אחר התפתחות אישית של כל אחד מאנשי המקצועי;

בקידום רווחה נפשית של באי המוסד החינוכי ובפיתוח והעצמת כוחותיהם של התלמידים וצוותי החינוך הנמצאים בבסיס הרציונל של תכנית כישורי חיים:
בהובלת המודל המערכתי לקידום אקלים מיטבי במוסד החינוכי המבוסס על המודל האקולוגי;

בדרכי המניעה והטיפול שאנו מובילים בעבודה עם **ילדים ונוער בסיכון** ובמניעה והטיפול בהתנהגויות סיכון; בחיזוק שומרי סף של מבוגרים וילדים במניעת התאבדויות, באיתור ובטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעת קשב;
בחיזוק החוסן האישי, החברתי והלאומי נוכח שגרת חירום וכהכנה לתרחישי ייחוס לחירום, בתקווה שיהיו כהכנה טובה ולא נצטרך לממשם.

לקראת פתיחת שנת הלימודים תשע"ז השיק משרד החינוך את **התמונה החינוכית**, לפיה בתי הספר העל יסודיים ימדדו לא רק על פי שיעור הזכאות לבגרות של תלמידיהם אלא על מכלול מדדים המשקפים את רוחב העשייה חינוכית המשלבת בין ארבעה אשכולות של מדדים: ערכים ואקלים חינוכי, התמדה ונשירה, הצוות החינוכי, והישגים לימודיים. למעלה מ-3,000 אנשי חינוך השתתפו בתהליך היועצות לבחירת המדדים שנכללו בתמונה החינוכית. התמונה כוללת את המדדים הבאים: עידוד למעורבות חברתית ואזרחית, קידום סובלנות כלפי האחר והשונה, מעורבות באירועי אלימות, קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים, גיוס לשירות צבאי, התנדבות לשירות לאומי/אזרחי/צבאי, התמדה, נשירה, פיתוח וקידום מקצועי של מורים, מסוגלות סקרנות ועניין בלמידה, פרקטיקות הוראה- למידה-הערכה, שיעור הזכאים לתעודת בגרות מצטיינת, טוהר הבחינות, שיעור הזכאים לתעודת בגרות הכוללת מתמטיקה ואנגלית ברמה של 4-5 יחידות.

בנוסף הוחלט על פיתוח מדדים נוספים כגון: שותפות הורים, שייכות תלמידים, זהות ומורשת, קליטה מיטבית של מורים והתמדה, מיומנויות בראי המאה ה-21. לכל מוסד חינוכי ולכל רשות מקומית יתאפשר להוסיף מדד נוסף שייתן ביטוי לייחודיות שלהם.

בתי הספר יושוו ביחס לעצמם (3 שנים אחורה), ביחס לדומים להם וביחס למדד הארצי. כל בית ספר יקבל את התמונה החינוכית שלו וכל רשות מקומית תקבל את התמונה החינוכית של כלל בתי הספר בתחומה.

ליועצים ולפסיכולוגים תפקיד חשוב בקידום מדדים רבים בתוך התמונה החינוכית ובהפיכת מדדים אלה לכלי ניהולי בעבודת בתי הספר. חיזוק ההשפעה של עבודת השירות הפסיכולוגי על התכנית האסטרטגית של המשרד, על התמונה החינוכית ועל קידום הרווחה הנפשית כחלק מעבודת הרשויות המקומיות קשורה ביצירת עבודה משותפת בין יועצים ופסיכולוגים ברמת המטה, המחוז, הרשויות המקומיות ומוסדות החינוך. מתוך גישה של **קולקטיב אימפקט (Impact Collective)** כאסטרטגיה מקצועית נצליח לקדם את החזון ואת מטרות שפ"י ולהפכם לעשייה חינוכית במוסדות החינוך ובקהילה הסובבת אותם.

בשנת הלימודים תשע"ז נקדם ונמקד היבטים שונים בעבודת אגף א' שפ"י. להלן פירוט תחומים אלה על ידי מנהלות האגפים:

אגף פסיכולוגיה

אגף פסיכולוגיה מקדם את פני השנה החדשה בציפייה להפוך דיונים מרתקים שקיימנו בתשע"ו במסגרת התכנון האסטרטגי של האגף, למנועי שינוי וצמיחה בתשע"ז.

בשנה שחלפה עסקנו בזיהוי מוקדים רלוונטיים בדיונים על "הפסיכולוגיה החינוכית במאה ה-21, לאן?". לדיונים אלה היו שותפים פסיכולוגים מכל השדרה הארגונית.

למדנו וחקרנו את תפיסת השרות הפסיכולוגי חינוכי בעיני מקבלי החלטות ושותפי דרך בשפ"י, במחוזות וברשויות המקומיות.

לאור תהליך החקר, הגדרנו שינויים אסטרטגיים לצד שינויים ארגוניים. בשינויים האסטרטגיים פתחנו דיון עומק על פני הפסיכולוגיה החינוכית בין עבודה פרטנית למערכתית ובין פסיכולוגיה מערכתית לפסיכולוגיה חינוכית קהילתית.

עסקנו בפסיכולוג כנותן שירות (מערכתי, פסיכו-תרפויטי, דיאגנוסטי) ובפסיכולוג כסוכן של השפעה על המערכת החינוכית.

בשינויים הארגוניים התחלנו לגבש מודלים שונים להפעלת השרות הפסיכולוגי חינוכי למשל, כאגד שפ"חים. השינויים הללו הולכים יד ביד עם הערכות חדשה בכל הנוגע לפיתוח המקצועי של הפסיכולוגים.

תהליכים אלה מתאפשרים אך ורק הודות לחבירה מקצועית איתנה והשקעה אמיצה של כל השותפים.

אגף ייעוץ

היכולת של היועץ החינוכי להשפיע על המערכת הבית ספרית ולקדם תהליכים של רווחה נפשית לכל באי בית הספר קשורה להיותו מנהיג בקהילה הבית ספרית.

אגף ייעוץ והמפקחים על הייעוץ יקיימו מפגשים ארציים מחוזיים ויישוביים שיאפשרו נראות ויעודדו ליוזמות חדשנות והשפעה של המנהיגות הייעוצית.

בשנת הלימודים הקרובה נמשיך להוביל תהליכים בית ספריים שמנכיחים היבטים רגשיים בלמידה. היועצים יביאו לתוך המערכת ידע תאורתי ויישומי, ילוו צוותים בתהליכים מתמשכים לקידום מסוגלות ומוטיבציה והתמודדות עם קשיים בלמידה. יפתחו תכניות בית ספריות ייחודיות הרואות את התלמיד כשלם, מאירות את החזקות ומעודדות יצירתיות ויזמה.

הייעוץ החינוכי מהווה עוגן מרכזי בתכניות מערכתיות של המשרד. גם בשנה הקרובה ימשיכו היועצים להיות שותפים משמעותיים לתכנית "מרום" שמובילה מערכות חינוך לשיפור הישגים לימודיים ואקלים חינוכי, לתכנית חאלום שמקדמת מיצוי פוטנציאל אישי והרחבת שיח רגשי חברתי בית ספרי ולתכנית הלאומית לילדים בסיכון 360.

זו הזדמנות לומר לכם היועצים תודה על היותכם מחויבים לעשייה משמעותית ומקצועית ועל למידה והתפתחות מתמשכים לאורך כך דרככם המקצועית.

אגף תכניות סיוע ומניעה

בשנה"ל הקרובה נמשיך לקדם במסגרת האגף את תכנית "כישורי חיים", את התכנית המערכתית לקידום אקלים מיטבי ותכניות לקידום רווחה נפשית, בניית חוסן וצמצום התנהגויות סיכון.

במסגרת "כישורי חיים" נרחיב את הלמידה בתכנית "חוסן" ואת הכלים המוצעים בה להתמודדות במצבי שגרה ובמצבי משבר. נעמיק את העשייה בגיל הרך בהתאם לפרסומים שהושקו בשנת הלימודים הקודמת: חוברת "כישורי חיים", התכנית "יום של תכלת" והחוברת מוג'ן- ערכת הדרכה ליועצות הגיל הרך לקידום אקלים חינוכי מיטבי. אנו ממשיכים לקדם את המחונן לצפייה בשיעורי "כישורי חיים" במטרה לשפר את איכות השיעור.

פסיכו פדגוגיה - מתוך אמונה, כי מודעות פסיכו פדגוגית מיטיבה עם הלומד והמלמד, מקדמת רווחה נפשית, ומקדמת אקלים מיטבי במוסד החינוכי, נמשיך השנה להשקיע משאבי פיתוח, מחקר והדרכה לקידום אספקטים פסיכו פדגוגיים בתהליכים של הוראה ולמידה.

"מודל חמשת אבני הפסיכו פדגוגיה", שפותח בשפ"י בתשע"ו מתמקד בחמישה היבטים רגשיים המלווים תהליכי הוראה למידה: יחסים (בין הלומד למלמד, בין הלומד והמלמד לבין עצמו, בין הלומד והמלמד לתוכן הנלמד) מסוגלות אישית של איש החינוך והתלמיד, במוטיבציה ובתחושת האוטונומיה, בתהליכי משוב והערכה ובהתמודדות עם אתגרים בלמידה.

העבודה דרך המודל מאפשרת ליועצות ולפסיכולוגים לפתח מודעות בקרב הצוות החינוכי ובנוסף להקנות ידע, כלים ומיומנויות פסיכו פדגוגיים, אשר מקדמים הוראה מודעת, יחסי קרבה ואכפתיות ושיפור הישגים לימודיים. אנו מאמינים שאנשי חינוך שיהיו מודעים להיבטים הרגשיים המנחים אותם בעבודתם, יגלו יותר אכפתיות ואחריות להתפתחות תלמידיהם, ינהלו איתם שיחות סביב הלמידה ויהיו קשובים יותר לצרכיהם ולקשייהם.

השנה נתמקד ב**מועדים הייחודיים**: החודש למניעת שימוש לרעה בסמים, השבוע למניעת פגיעה מינית, ובשבוע הלאומי לגלישה בטוחה - בעידוד פנייה לעזרה ובתפקיד המבוגר המשמעותי בקיום שיח רלוונטי ותפקידו כמעודד פנייה לעזרה. במהלך השנה נשיק חומרים בתחום וביניהם החוברת "אלכוהול עוד צדדים לסיפור-נפגשים לשיח רלוונטי"

שולחנות עגולים: בשנים האחרונות אנו מקדמים שולחנות עגולים עם השותפים לנו במשרדי ממשלה נוספים יחד עם עמותות וארגונים, בתחומים שונים: גלישה בטוחה ברשת והגברת

המודעות לנטייה מינית ומגדרית עם ארגוני הלהט"ב, זאת במטרה לקדם מדיניות משותפת ולפתח ידע וחומרים רלוונטיים בנושאים מורכבים אלו.

יצירת שותפות חינוכית עם הורים: פרסמנו את חוברת "נפגשים" המדגישה כי שותפות הנעשית מבחירה ובאופן מתוכנן ועקבי, עשויה להיות בעלת ערך רב בקידום כל המטרות החינוכיות. אנו משקיעים תהליכי פיתוח במחונן עבור צוותי החינוך להערכת תהליך השותפות ופועלים במספר בתי ספר לקידום פיילוט בנושא.

אתר שפ"נט נמצא בתהליכי שינוי והתפתחות ואנו נמשיך גם בתשע"ז לשלוח לכם איגרת בתחילת כל חודש, בה תוכלו להיחשף לחידושים ולחומרים הרלוונטיים העולים לאתר. בנוסף נמשיך להפיק עלונים מקוונים בנושאים שונים, כדוגמת עלון זה, ובכל אחד מהעלונים נבקשם להגיב, להביע בקשות ושאלות בהקשר לנושא ולשתף בעשייה. כל זאת בתקווה כי דרכים אלו ימשיכו לקדם את הידע, המקצועיות והלמידה ההדדית.

אגף לקויות למידה והפרעות קשב

אגף לקויות למידה והפרעת קשב בשפ"י ימשיך השנה בבניית **התשתית ליישום מתווה תכנית העבודה לעשור הבא** בנושא הטיפול בתלמידים עם לקויות למידה והפרעות קשב, כפי שהתגבשה לאורך שנת הלימודים תשע"ו. עד לקבלת האישור התקציבי והיציאה לדרך, משאבי ההדרכה של האגף ימשיכו להתמקד בעיקר בעבודה במסגרות החינוך העל-יסודי תוך התייחסות מיוחדת לסוגיית היקף התלמידים המבקשים התאמות בדרכי הבחנות בבחינת הבגרות.

במהלך שנה"ל תשע"ו התקיים בבית המשפט המחוזי בירושלים דיון בעניין **תהליך אישור התאמות מסוג הקראה ו/או הכתבה לבוחן ניטרלי** (באנגלית: השמעת השאלון או הקלטת התשובות), זאת בעקבות עתירתו של פורום ועד ההורים היישובי. כזכור, העותרים ביקשו להחזיר לבתי הספר את מלוא הסמכות באשר לקבלת ההחלטות בנושא אישור הבקשות להתאמות אלה לבית הספר..

בסיום הדיונים, קיבל בית המשפט את עמדת משרד החינוך והחליט כי החל משנה"ל תשע"ח הדיון בבקשות להקראה ו/או הכתבה לבוחן ניטרלי (באנגלית: השמעת השאלון או הקלטת התשובות) יועברו לדיון בוועדה המחוזית בלבד. **בשנה"ל הקרובה, תשע"ז, לא יחול שינוי במתווה שהיה נהוג בתשע"ו לגבי תלמידי כיתות י"א- י"ב.** רצ"ב, לידיעתכם, [קישור למכתב](#) שנשלח ב- 30.6.16 למנהלי החטיבות העליונות.

בנוסף, בשנה"ל תשע"ז יפתחו קורסים/השתלמויות שנתיות/דו שנתיות העוסקים בהכשרות מקצועיות ייחודיות בנושא, ליועצות חינוכיות ותיקות המעוניינות להתמקצע ולהתמחות בתחום ההכשרה למועמדים לתפקיד הדרכה באגף.

אנו תקווה כי עם הקצאת המשאבים הנדרשים ליישום מתווה תכנית העבודה החדשה נמצא בכם, פסיכולוגים ויועצים חינוכיים, את השותפים המשמעותיים ליצירת השינוי המיוחל.

בשמי ובשם הנהלת שפ"י אני מבקשת **להודות לכם** על עבודה מקצועית ומסורה במציאות שהיא תמיד מורכבת ומתרחשת פעמים רבות סביב השעון.

לכל בעלי התפקידים החדשים הנכנסים למטה, למחוזות לרשויות ולמוסדות החינוך - מאחלים לכם הצלחה.

שנשכיל בעבודה שלנו להבין את הקשר בין השגת יעדים לחיזוק ההון האנושי שלנו ושל האחרים כיעד וכאסטרטגיה ליישום היעדים שהצבנו לעצנו.

ובלשונו של דוד אבידן: **"קדם כל לא לרדת לסוף-דבר, אלא לעלות אליו. / ואחר-כך לא לגעת בדבר עצמו, אלא לגעת בעצמו/ למראה הדבר הגדול הזוהר למעלה. / ואחר כך לא לסלוח לעצמו על ההחטאה."**

מאחלים לכם ולבני ביתכם שנה טובה וגמר חתימה טובה.

"...זה נפלא ששנה מתחילה לה / בשיר וברוח טובה, כל שנה מתחילה בסימן שאלה / ואנחנו נמצא לה תשובה." ניסן פרידמן

חנה שדמי
מנהלת אגף א' שפ"י
והנהלת שפ"י